

25.XII.3.8.
47284
12

Акш-10 ыр.

Чыла түнбасэ шэмэр, иктыш утныза!

Мыскарачэ, воштылтышан

Марий журнал.

«Йошкар Кечэ» пэлэн тыйлчэш
ик кана лэктэш.

Март

№ 6

1926 ий.

Марла кагам налза.

Лэнинын туныктымыжко нэргэн.

	Ак.
1. В. И. Лэнинын илшүжэ	30 ур.
2. Я. Бронин. Лэян дэн Йошкар Армий	25 "
3. З. Лилина. Мэинан туныктышына Лэян	12 "

Красанык книга.

4. Никулихин. Нээр, кокла красань дэн кулак нэргэн	20
5. С. Крылов. Йадисэ коператсий	15
6. Шинча чэр траком	12
7. Чтамср, Кредит ушэм	30
8. М. Гремицкий. Мланда ўмбалвэ илыш кузэ түнгалин, кузэ шарлэн	25
9. Тудынак. Пушэнгэ дэн шудо мом кочкэш	—
10. Михай. Пакча	40
11. Щербиноевский. Шурво, пакча, сат саска локтыльшио влак	25
12. П. К. Грацианов. Кукшо ийгэчан вэрлаштэ мом ёдыман	20
13. М. В. Фрунзе	30
14. Н. Полев. Йошкар Армий дэн флотышто служымо могай льготым полышым, күштэлгым пуа	25
15. Луаткок йэн илыш (Бухарин, Дзержинский, Зиновьев, Калинин, Каменев, Куйбышев, Рыков, Смирнов, Сталин, Томский Троцкий, Фрунзе)	40
16. М. Шкетан. Йумын языкшэ	30

Үдрамашлык книга.

17. Виленская. 8 март лэн школыш шудымо йочам ончэв күштимаш	10
18. Сперринский. Аза ончимо вэргэн	15
19. Тмани Начик. Совет влас үдрамашлан мом пуэн	12

Школышто тунуктымо книга.

20. Г. Г. Кармазин. Кого йэнтим лудаш, возаш тунуктымо буквар	35
21. В. Сави. У куат	1 т. —
22. Ўтмарий. Мландин кызытсэ дэн тошто годежжым ойлымаш	75
23. Даинкоя. Шотлыйм книга, пытари и тымэнный	80
24. Тудак. Вэс и тымэнны	1 т. —

Пизс дэн почэламут.

25. Чодра пэлэдыш. Почэламут дэн муро книга	80
26. С. Г. Чаган. У мланде	50

Книга налазад адрес: Москва, Никольская, 10, Центриздат.
Заказ налмёнгтө, книга тунамак колталтэш. Организатсийлан 30%
марта скидээ.

Утларакат штэнит.

Шэф шамыч йалыштышт лудмо пёртэм, кружокым штат да, вара мийнэт огыт ончо.

(Газэт гыч).

Кундэмисэ ик сойуз погйнэмашым шта. Ончышаш паша коклаштэ ик йалым шэфлан налшаш нэргэн кутыршаши уло.

— Вара күзэ ойлэда? Налаш маныда мо? Погйнэмаш вуйлатышэ юдэш.

— Мо... налдэ, налаш күлэш. Мээт тугайак пашачэ улна—йаллан полшынена... Смыхчэ лиижэ—маныт.

Кэлпат. Йалым ойырат: Окмакнур лүман пычкемыш йал. Паша түгэлалаш йалышка Тортамучашиним колдат.

— Вот крэсанык мэрий қалык!—ойла Тортамучашин йал қалыким погэн да,—мий тэндан дээ лудмо пёртэм, кружокым штас толнам. Пычкемыш илбшдам волгылтарэна... Лудмо пёртлан йара пёрт уло мо?

— Мньяр күлэш уло. Окса дэч посна пуэна..

— Ну вот! Йобра. Чечас лудмо пёрт лиижэ. Вуйлаташ кэм шогалтэда?

— Митькам! Тудо кнагачэ, талэ...

— Ну вот, чечас штэна!

Пёртэм ойрам. Митька вуйлатышлан шогалваш.

— Үндэ айста кружокым штэна. Кэ кружокыш возалтнажэ?

Возалташ шонышо йатир. Кружок лиижэ. „Үжара“ лүман йал озанлык кружок, манын лүмдат.

Тортамучашин пашажэм штэн, олаш кайаш тарвана. Митька чйтэн кэтдэ юдэш:

— Йолдаш Тортаморгин, күзэ... агромонжо, лэксийжэ.. тыйчэш ик кана кэч лэксийжэ лиижэ. Агрономжым колдайза...

— Эн ондак мий қаласэм: Мий Тортаморгин омыл, а Тор-та-му-ча-шин! Варажэ... э-э, мий агроном омыл.. Так что, тидэ шотышто аллегория..

— Тугэ, Гэргиэв агрономым колдайза, толжо. Олаш толэш.

— Ну и қалык!...—Тортамучашин погйнэмашлан ойла,—яэш пычкемыш улт... Кэч мньяр пычкемыш улт гынат, мий лудмо пёртэм, йал озанлык кружокым штэшэм...

— Млойэч улат,—маныт йолдашшт.

Пунчал мутэм луктэй: Тортамучашинлан, шэф пашам сай колдайжлан, тау лиижэ.

Окмакнур штэф дэч кнагам вучат, агрономым лэксий лудаш вучат—ука. Эн ондак „лудмо пёртыш“ коштэйч, вара пёрт озажа сэрыш:

— Цайда ука, книга укэ—лучо ида кошт,— манын кугу суравочым сакыш.

Кружок нимом штас, шаланыш.

Сойузшто кок тэлчэ * * * шэфлан налмэ Окмакнурым шарналдыш.

— Иктаж кэм колдаш йльэ.

— Тортамучашиним колдайшаш!

— Ука, мий үндэ ом қайэ; мий шэф пашаштэ полшэнам-сига,—маньэ тудат.

Вожлайолиним колдат.

Тудат Окмакнурыш толэш.

— Вара, пашада күзэ қайа?—юдэш.

— Каймийжэ можно.. Лудмо пёртшат, кружок штэ штэнит.

— Ну? Мэ казыр штэна. Йара пёртда уло? Ну вот! Йбрыйш. Лудмо пёрт, кружок чыла түрэс лиижэ.

Вожлайолин лудмо пёртэм, кружокым почшат, олаш кайаш тарвана.

— Лэксий нэргэн мом қаласэт?

— Йолдаш Вожлавожин, лудмо пёртш книга күлэш вэт,—адак Митькаак пэлэшта.

— Тидэ мийн пашам оғыл...

Олаш толэш, погйнэмаштэ „кушкэдэш“:

— Тыйгай пыч қалыким нигуштат от му—брман. Тугэ гынат, мий, мий...

Пунчал мут: Вожлайолинлан тау лиижэ..

Кок тэлчэ эрта. Окмакнурыш Ормажвуийэв қайа.

— Пашада могай вара?

— Пашажэ можно.. Ийалан йобра мо? Лудмо пёрт ука, кружок колэн...

— Э, тидлан брман оғыл. Кэзытак штэна... Йара пёрт... кружок... Возалтса!

Олаштэ ойла:

— 35 ий илэнам—тыйгай пычкемыш қалыким ужын омёл... Упэт қайа! Тугэ гынат, лудмо пёрт кружок...

Пунчалт: Ормажвуийэвлан кугу тау лиижэ.

Кум ий эртэш. Ик қана садэ сойузэн погйнэмашкыжэ Арлан вэрэштэн.

Сойуз вуйлатышэ докладым „нүжэ и:“

— Шэф пашаштэ хот түланаш вэрэштэ: кум ий коклаштэ Окмакнуршто 16 лудмо пёрт, 16 йал озанлык кружок почмо...

— Шоган-ха,—ик члэн қычкыра,—Окмакнуршто мийньяр сурт уло?

— 16.

— 16? Айай! Тэвэ мэмнэн сойузна күзэ шэф пашажэм шта улмаш! 100%-ын шуктэн.

Шадыртан.

Пэш кугу начальник.

Марий затэ дэнэ марий мутланат.

— Шинчэт мо, Йываним пэш кугу начальниклан шогалтэнйт вэ?

— Описэрлан мо?

— Ука...

— Полкомник?

— Оғыл. Полкомник дэч кугу...

— Камисар?

— Тудат оғыл. Тудэ камисар дэч кугу, эн ончылно коштам, манэш.

— Барабаншык мо?

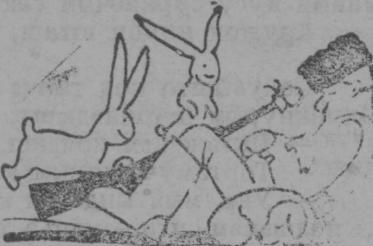
— Тудо, тудо.. Барабаншык улам, мавэш.

— Ха-ха-ха! Чынак пэш кугу начальник улмаш.

A. Р—ов.

— МАКАЙ ВАЧИ. —

Лапка-сола Макай Вачим йырым йыр шинчат. Тудо чодра ороллан шолгыш. Чодра оролымо пашажым ойлашат укә. Лапка сола мариш шамычлан чодра шолышташ пеш йиан. Чодра шолышташ кайет гын, ик пэлыштот аракам нағгай. Аракат уло гын, чодрат уло, шупшыктэн гына көрт.

арака налаш чөрәтүм вучат.

Пазар гыч аракам йүн руштын толмеке кудыжо ватыйтим почкат, тошкат, орландарат.

Кудыжо урам воктоя кармонын налын иирлыа кычкыран коштыйт. Ваш-ваш кычкырат, крадалыт. Изи-жо-кугужо, шонгыжо, йочажа ревзүгэ аракам йүйт.

— Йүаш оғыл гын, аракажым молан луктывыйт? Йүна, пайрамын штэна, шкэнан оксам кучылтыйна!

нет. Лудмо борт уло, лач онажа дэнэ ик окна вэлэ койш, молыхо лум йүмална.

Жал эрта. Чодра шолыштомуатрос обэзчик пылшышке пура. Макай Вачим вэр гычшэ ўштылыйч. Чодра ороллан Йошкар салтак гыч толшо Микдайым шогалтышт.

Микдай йүдшымат ох малә, шолыштмо осал пашам чарап тёча. Ик тылчэ жапыштэ йүд йада ик кок чодра шолыштыйм куча.

Адак пазар кәчэ олаштат милитсе дәнэ шолыштмо пум кучат.

— Шолыштмо пум кондэнат мо?

— Шолыштмо оғыл.

— Шүчмүжү күййтсэ тошто цу оғыл.

— Билэт дәнэ руомо...

— Күшто билэтэт? Лапка сола тэний вүйгэжэ 10 важыйким вэлэ билэт дәнэ руэнйт. Эртэ шолышт шжалэда. Шграп, манаш Маклай. Милитсе кагазышкэ воза вэлэ.

Лапка сола мариат шоя-корэмжим удыральят, мут пэлэштыйдэ шолга. „Эк Вачиэт вэлэ, поро айдэм билье“, манын шоналада.

Лапка сола мариш чодра шолыштмо корныжо пэтирынш. Чодрашкэ каймэ дэч ончыч Лесниче дээ билэт налаш кудалыт.

Вачи гайэ поро йэнгим оғыда му. Вуйлатышылан Вачим шогалдаш күләш, манын кычкырат.

— Йолдаш-шамыч! Мый шониймаштэм вуйлатышылан Вачи ок калшэ. Тудо чодра орол годымжат шуко осалым штэн. Копэратившкэ шотал йэнгим, калык паша вэлкэ шогышим сайлаш күләш, манаш Эчу.

— Тый, самрык, мом палэ-эт! Вачи дэч поро йэнгим оғына му. Вачи калык бэк шогышо...

— Вачим, Вачим шогалдаш!, манын кычкырат калык.

— Вачим копэратив вуйлатышылан сайлат.

Жап эрта. Лапка сола копэратив койын борлештэш. Вачи кечэ йэда йүшү. Копэративым ушышкийжат ок нал. Кэвүйтшэ сатужат ик өндөлтиш вэлэ лийэш. Сату оғыл копэратив казнажат вуйгэ аракалан төрштэн.

Лапка сола мариш шамыч ёрыч. Погынмашым погат. Копэратив пашам төрграт.

— Пошкудо-шамыч, копэратив мыланна пүрэн оғыл. Тидэ нүрэдийм паша, маныт умлидымо.

— Копэратив оғыл, копэратив паша, виктаршэ винамат манын кычкыра ревзээ йүк.

— Ончалза тидэ копэратив мо?

— Рэвизым, рэвизым шташ! манын кы-

чырат. Тугак рэвиз шташ пунчалыт.

Рэвиз чыла төксырм ращ ончыктыш, почын пүшиш.

Вачим калык оксам кучылт йүн пытарымас вэрч

олашкэ шүдирэн кангайышт. Посна портышкө цурган шыйндышт. Окнаштыжат крэсйла күртнөй кырмә. Вачим шолыштыг, манын лүдмө ок күл. Сай вәрышкэ вәрептүн; шөртнөй шотышто аралән ашнат. К. Э.

Пәш чот түнэмьыт.

Йалысэ Р.У. йачәйкө погынымашкө член-влак арун огыт кошт. Вараши кодыт, алъэ йбр-иши огыт тол.

Йачәйкә сәкрәтар Киндын кум сагат вучымек ўстембалым паралда.

— Йолдаш-влак! Йачәйкә погынымаш почылтмо лийжә. Погынымаш вуйлаташ ик йәнгим сайлыза.

— Мом сайлаш? Шкә лий! — манәш Күгәргә.

— Йорыйш. Пунчал возаш возкалыш күләш...

— Возкалышлан мый шинчам,—Күгәргә ўстәл төрүш пүрән шинчәш. Киндын шкәт шинчыш Шәмәрлан ойла:

— Тый погынымаш лийат... Ончышаш пашана тыгай: 1. Моло кугужаныш дәнә Рәспублик Ушем илыш нәргән Изәргин-ойла. 2. Калык тазалык нәргән Кыдалашин ойла, варажә түрлө паша. Кә тидә повәскым вәстүрләмә? Алъэ йорыйш лийәш? Ваштарәш ойлыш ужат? Йора. Умбакыжә... Изәргин докладчик толын огыл... Садлан моло кугужаныш дәнә шкәнан Рәспублик илыш нәргән төргүшшаш ок лий. Кә тидә вопросым кудалтап манәш тын, кидым иңләтәжел.. Тугә—тидын нәргән вәскана мутланана... Вәс паша: калык тазалык

нәргән.. Кыдалашин толын огыл.. Возкалиш, Кыдалашин толын огылат, калык тазалык нәргән вәскана мутланалтәш, манын возо. Кумышо паша: түрлө. „Түрләштү“ көн ойлышашижа уло?

Шәмәр күсән гыйчә ик пүтилка аракам луктәш.

— Түрлө пашаштә мый тидым кангашынәм,—манәш вуйлатышылан.

— Йолдаш, погынымаш годым күлтүмаш канашым ит штә... Комсомол лүмәм шүктәт... Кән алъэ мөгәй паша уло? Ойлышаща нимат ука? Тугә гын, погынымашна пәтийримә лийжә... Йолдаш-влак! Тидә погынымаштә мом пунчалынина гын, чыла илйышш пуртап тыйшман. Мә у илйышм иштәна... Садлан: күжүмйран лийжә комсомол!

Коктын кидым совалтат.

Киндын кидәш арака стаканын кучәнат, йолдашылтан ойла:

— Ик сагатат канаш укә, эре паша. Йа йачәйкә погынымаш, яя копәратив канаш, яя мө... Чылажым, шотләт гын, вашкә шонгәмат... Чуу! Кәч тача Ануң дәк кайэн кетам гын... Фуу! Пәш пәнгүйдә арака!.. 40 градусавәт мө? Укә?! Сидйир ватын?! Чуу! Кондо адак ик пүтилкам!

Ида тол.

Мый вошт (чурий) ончимо дән мужэдаш, шүвәдаш пеш кәртам Ылье. 1926 ийни Цөвральын 26-жо мыййын М. Турәв 1-й участкә суд мужәдйин калык онталмәмлан судитлыш. Тыләч вара ит мужәт, маныч да, мужәдмәм чарнышым. Адакат мужәдаш түгелам гын, кум ийлан чурмаш шындан. Ида тол, лүдам. Шыпакак толыда гын, ала-ала да...

Адрессәм: М. Турәв кантон, Ылыл Турәв йал. Лүмәм Рукавишникова.

Ундо.

„Увәртыймаш.“

Мый Шимшүргө марий улам. Шүвәдаш пеш мөштәм. Пашатарым кугун ом нал: шүрашат, шинчалат, кинде сүкүрат, түвир-йолашат йора. Аракам кондәда гын, шүвүләмжә сайрак лийәш. Арака йүмө почәш шүвәдимәм, шүвәдиктап толшо влак, „пеш кәлшә“ маныт. Вашкә „парәммәм“ ойлат.

Адрессәм: Торйал кантон, Шимшүргө йал. Лүмәм Ка-ви Водр.

Шиштарш.

Миклай күгүжан ўпшым ужнәда гын, Күгәнәрыш кайза.

Руш Кукмор районыншто (Чарла к.) Күгәнәр йал покшалинә пожарый сарай уло Сарай угылышто она кәча, онгаштыжә күгүжан орёлан гәрб сүрөт уло. Гәрб йүмалан: дер. Күгәнер, 26 дворов, ревизских душ 31, муж. пол 71, жен. 79, манын возымо.

Эртыш.

Күгәнәр йалыштә алъэ рәволүтсий лийин оғыл ала мө? Совет гәрб (сорла дән чөгүт) олмәш күгүжан орблжым кәчкүттәт. Адак иләндиштап рәвиский душа шот дәнәк ала мө?

Йұмыл кычалам.

Мыйни пәл ийаш әргым чәрланән Ылье да, Ыумылан, 200 тәнгәаш талгыйдәм шүшкүл кумалым. Кә туди йұмыл ужын гын, увәртарза. Онталмәжлан сутыш пүнәм.

Адрессәм: Вүрзым маријлан.

Редаксий: Йұмо күшто коштыйжым шүвәдыш шинча дәр. Талғыдатым мөгай шүвәдыш шоклаш шүдән, тудым дәчак йод.

Үдрамаш (8-сэ март) качын докладым шта.

Йал школын тич үдрамаш погынэн шинчыйн. Тачэвүүнин пайрэм кэчэ. Нунылан ик комсомол докладым шта. Ойлымыжым колыштат гын, рожийн мэшак гыч нурсаа йогымыла гээлэ шокта. Моло кугыжаныштэ үдрамаш орланэн илмэ вэргэн ойтгэрэн ойла.

„Йолдаш влак! Моло кугыжаныштэ альэ пойян власть үдрамаш кул шотышто ила. Үшкүжла цапам штымэ ўмбачшэ нэлэ колмашкыжэ почкат, шийшак огыт уж“...

Доклад штышэ пэш чаманэн ойла. Үдрамаш влак шкэ илшшыттын шоналдэн чытгыралдэн колдат. Гүпковаштэ „коийж“ шэргийлдэш.

Нинэ үдрамаш күкл шэ доклад штышын ватижжат шинча. Мариийжэ умшаш ончалаш. Молыя мөй ришиш шэрэлт шинча. Тудын шинча вүдшо йога. „Эй, ойлэт шод“.. шоналда.

Доклад штышэ пылшым пүчкэш вэлэ:

„Моло күйжавыштэ үдрамашым марлан вийшшиш шуат. Качижэ шонгыж, окшакшын, можмын огыт овчо Окса лийжэ, ужалат да, колдат. Вара тудо тээк ўмьрж мучко волтыхла брланэн ила“..

Ватижжэ адак мариийжим ончалаш. Шинча вүдшо адак шукырак лэктэш. „Эй, ойлэт“.. шоналда. Бакаргыша кидвургыжим ончалаш

Доклад штышэ ойлымыжим кошарташ тёча. Мучаш бүжэ: моло күйжавыштэ үдрамашым орландармын

штлан шайдыжым луктын чотырак да чотырак вэлэ кычкырэн ойла:

„Моло кугыжаныш үдрамаш орлык илш гыч лэкнэшт. Нунат бүриэн гайак төр лийнэшт. Нуно Совет Рэспубликиштэ үдрамаш эркыштэ сай илмыжим колывйт“...

„Эй, ойлэт дыр“.. манын шоналд. Шукэртэ огыл, 3-4 кечэ ончычырак кок шагат чоло ушкэл виташтэ кылмэн, чытгэрэн, нуслэн шогиймийши шоналда.

„Тэ эркыштэ улыда. Бүриэн оза гын, тээт оза улыда. Правада ик гай. Коммунист партий дэн Совет власть тэмдам нигэланат ох орландарыкта, ох мысийлэктэ Мариийжэ ватижжэ ўмбак парниажим түкэн ох кэрт, суд уло Тэ эркыштэ улыда. Моло кугыжаныш үдрамаш влак тэмдэн полшынайдам вучат. Нунылаа мэмана гайжэ эрк илшшын штас полшааш күлэш“...

Үдрамаш влак кугун, кугун шүлалдэн колдат. Ватижжин логар цувдышши комильба толйна. Мариийжэ шинчаш ончалаш. Ушышкыжо кочкаш шолдаш шура. Мийга гын .. кочкаш шуэн от шукто,—вуй воктэн логалаш. Йүстэ.. ўмбач киндеркыжат, чашкажат күвар ўмбак күштэш волен куржыт.

„Вийан лийжэ үдрамашлан эрк пушо коммунист партий дэн Совет власть!

„Моло кугыжаныш үдрамаш влакат СССР үдрамаш корнийш вашкэрэл лэктин шүшт“.

ЧЭРЫМ ОНЧАШ „ТУНЫКТА.“

Чурак йошгэ мариий влак борт тич погынэн шинчнат. Ола гыч шэф гыч ик йиэн толшашлык. Ту о арьна ончычак „тэмдэн дэв тугай кэчийн“ доклад штас, түрлэх ильш тэлэгээ. Тазан ильш нэргэн үтвраш мийэм“, манын увэртэрэн Норийн, үдрамаш шуко погынэнт. Толаш ончымо шагат дэв варат шуко жап эртэн. Тольо. Имньыжим ожно пурэдымэ палмийж дэв ногалдэн. Тулупшым, пишгэргэжимат созалан күдопчэшак „на, бортш пурто“ манын кучыктэн кода да, погынэмаш кайа.

— Сай илэда, кутырэда, родо шамыч! Поро кечэ лийжэ.

— Тугэ лийжэ. Тол иквэрэш.

— Родо шамыч, варашак альэ кодын ом ул улмаш. Йэндэдтэл альэ чылажат укэ амав?...

— Чылав улйна. Шэнгэгэ погынэн улйна. Йужыжо шинчэн, шинчэн ёрканышжэ мөнгэштэш кайэн улт.

— Вот, родо шамыч, мийт тэмдэн дэв шэф гыч толйнам. Тээ пычкэмийш улйда, мийт тэланда ильш нэргэн изиш умлүктарэн пунэм. Манамыс, вот мөннин мариий калык илэн ох мошто. Вашваш эрэ вурсэдалт, кыркэдэлт. Законым огыт шинчэ. Мландэ пашамат тошто самынак штат. Адак тазалыкшат нимолан ох йорд. Молан? Тээ тудлан. Мариий калык пычкэмийш, тудым туныкташ күлэш. Тудо йандарын илэн ох мошто. Кузэ? Тугэ. Пёртш лавран. Шүргэх ўштышыжо штыраш гай. Тыгай шүргэх шовыч дэв ўштэш да, шинчажэ пужла. Вара сокыр лийш. Адак моло түрлэх чэртэш пижын кэртэш. Манамыс, вот тудым туныкташ күлэш. Йалыштэ тугай палыша укэ да, оласа служыншо шамыч йаллан шэф лиййт. Иктэ-

жэ ик районым, вэсийжэ вэс районын, кумымийжо қууумышым. Тээ мэаат шкэннан учреждений дэн тэмдэн районым налын улйна. Садлан мийт изиш тэмдэн йүглэктараш толйн. Вэс кана адааак толйна. Тээ туныктыдэ, мариий калыкм чэр гыч утараши ох лий.

Ну родо шамыч, ындэ тачэш сита шонэм Пашанам кошартэнна мо?

— Сита гын, сита. Толмэтилан тау. Адак толза, толза, толза.

— Чэвэрэн кодса. Вот, манамыс, тэгээ вашваш кутырмо пэш сай. Тэгээ полшаш, туныкташ түнэлна гын, тээт вара вашкэ лавыра гыч лэктэдэ, таза калык лийдэ. Чэвэрэн. Таза лийза, сай кодса.

— Чэвэрэн, чэвэрэн. Шкат сай кайа.

* * *

— Эй, Онтон роло, борттэ изиш пушан улмаш, пич-пич вэлэс. Имьын пукшэнат, йүкташ чай? Шуко йуватыльм, кайаш күлэш. Онтон танг, айда имьын савырэн ковдо. Ой!.. Онтон!.. Эргийч чэрлэ мо?

— Чэрлэ вэт, Макси Яковлыч. ындэ арьна годсэк шэдра дэн кийа.

— Ой! Ой! Онтон, вашкэ имьын савырэ. Кайаш күлэш. Мийтнэш эргийм уло. Тидэ пишгэргэмэт ом нал. Тээштэ киййлдэн чэртэш пишгэш. Йумо саклэ.

Чэвэрэн, Онтон! Чэвэрэн!

— Укэ, иктажим ойлэн үодо. Эргийм пэш орланэн кийа. Кузэ эмлэман?

— Чэвэрэн, чэвэрэн. Таза лий. Чэвэрэн!

Комсомол ўдырым налэш.

Иужо комсомол ўдьрым налап түглэшат, ўдьр тэмлэх годам комсомол лүмэй шалта, ок каласэ.

Комсомол Пагул ўдьрым ончэн кудалыштэш. Их ялыш мийа, вэсэш, кумышш кайа. Торгайшлаа вэл койш. ўдьр сайз гын, ачаштавашт огыт пу. Кудо вэрэ Пагуллан ўдьр ок кэшэ. Шуко вэрэ ўдьрын ачаштавашт „комсомоллан ўдьрнам огына пу“, манын колдат.

Мом штас? ўдьр дэч посна кодап мо? Укэ. Пагул налэжак.

Ик хана Лопкавуй ялыш, Сарай Корин ўдьржим ончаш мийа. ўдьр, Сапайда, пэш мотор; Пагуллан кэлшэ.

Тулар мэрий пэш тэмла:

— Тидэ качыланат от кайэ гын, вара кэлан кайэ? Кок имньэ, вич ушкал, 20 ширэх. оралтэ кийшкэр гайэ—чыла түрэс... Шиэ оза-ватэ лийат. Ачаштавашт вахшэ колат...

Сапайда нимом ок пеленйтэ, кидыштыжэ ала магай квагам кучылтэш.

Пагул иэржим „чжок“ шупшылэшат, тулар мэрийн полша:

— Тугэ, тугэ... шкэ оза... анье... э-э...

ўдьрын ачажэ, Сарай Корин ўстэл төрштэ шинчэ.

— Комсомолийшто шогэт мо?—кэнэта Пагул дэч иодеш...

Пагулым от ондалэ. „Комсомол улам манаш гынадакат ўдьржим ок пу“, тудо сэмийнэ шоналдат, шойштас түглэш:

— Э-э.мм... Укэ... Тор комсомолын шурмаш укэ.

Комсомолийшто орадэ-шамыч гына шогэт вэ..

— Иал калыкда мланыштэй кузэ ачалат?

Адак Сапай Кори йодеш...

— Э-э.. тошто сэмийнэ, ача-коча койшны пытараш лийэш мо?..

— Волыкдам нормо дэнэ пүүшэдэ?

— Укэ. (О)лым кылдам кондэн шуатат, кочкэш.. У сэмийн штэн пайды лийэш мо?

— Вара чэркэшак мэнчайштэй чай?

— Арвагудэш огыл, чэркэшак.. Мый чылт тошто ѹнг гай улам.. Тошто шот дэнэ илээа...

Шып шинчалдат. Сапайда түрвийчим чумыртлылэш, сэмийнэ воншылэш.

— ўдьр воншылэш вэлэ, вэкат пашана сай ли-йэш, тоналдаа Пагул.

Сарай Корий вуйжим нёлдалэш да, пэлэшта:

— ўдьрэм кузэ шона-ом шинчэ, а мый гын вигак манам: тошто шот дэнэ илэшэ качылан ўдьрэм пумэм ок шу.

— Күгээ кочала илэшэ качылан ик ушан ўдрамашт ик кайэ-манэш Сапайда.

Пагул ёрт гыч лээмийжимат сайн ок шарнэ, тунар ёрткынэн.

— Кийамат кичэ улат!.. Тылэч умбак ик канат тланэн ўдьр тэмлэш ом кайэ!—манын шудалэш тулар мэрий.

— Мый шинчэн омылэс,—шортшаш гай Пагул ньусла.

Ланов дэн Ш.Н.

Тунэмшэ влакын погыннымаштэ.

11-шэ марта штэ Чарла Пэдтэкиумсо тунэмшэ кашакын погыннымаш лийэ.

— Йолдаш-влак! Погыннымаш поччлто лийжэ... Возкалшылан Сомина дэнэ Пэдотов юрат мо? Исполбүро вуйлатышэ Ибраи кычкара,-вуйлатышылан Рыбаков..

— Ибра-а-а!-кычкара чыланат.

Сайлалтшэ влак вэршкышт шинчыт.

Вуйлатышэ ой радамым лудэш:

— Эн ондак исполбүро шкэ ойцидышыжим лудын шуа, вара түрлэх сэксийлан рээголтсийн лудын шуа. Кумышо паша-түрлэх. Тыгай ой радам кэлша дыр?

— К а л ш а - а - а!

Исполбүро возгалша ойпидышыжим руа вэлэ лудэш. Пэш „колыштыт“. Ибрэй-йыр кыдь-гэдэ, шыш-шын, пыш-пыш вэлэ шокта. Колыштмо лугыч мутланашат жа-шын мүйт.

— Ай, тый И., ит чывыхштэй!—сигралэш ик ўдьр.

— Шыпшрак лийза, вот што!—вуйлатышэ чара. Л у д э т .

— Кай, кэрэмэт, мо ийам точэт?—кашак гыч ада-кат шокта.

— Шыпшрак лийза, вот што!

— Ийнгырэт ончыннэтакыс--мурхжо,--кашак гыч маныт.

— Иэн пашаш ида пуро, вот што!

Кок паша пытых. Ындэ—түрлэ.

Тунэмшэ- влак ваш-ваш вуйштим энэртэн мутланат.

— Шыпрак лийза, вот што! Президиумийш тыйгай кагаз толын, колыштса: „Ианг... йолдаш шэнгэлэн пэш ўдьр-влакын шуркала. Садлан тудым Сакалин острый-кыш колдаш ок лий мо?“. Укэ, Сакалинэш колдаш ок лий. Чыланат „шуугэ“ воншылэш.

— Шогыза! Адак ик „записэ“ уло, вот што... „Шэнгэлэн шинчышэ-влак чыланат малат“... Вот што, кэн альэ кутыршашыжэ уло?

И..... йолдаш ойла:

— Йолдаш-влак! Мэйнан погыннымашна ялышэ скот гай лийэда. Тыгэ ок кэлшэ.

Вуйлатышэ: „Айста тидын нэргэн пунчалылм луктына, вот што!“

— Л у к т а - а - а ш !!!

— Нигэнэт Ындэ ойлышаш укэ? Укэ. Ибрэй. Интэрнатсионалым мурагдэва, вот што... Кушко, молан кайэда? Шогыза! Мом? Ындэ муро мо? Ааа, вот што: кэ кайя-сразэ возэм!.. Чпу! Кайыштак, шаланыштак вэт!...

Чпу!—Вот што....

М.

КОПЭРАТИВЫШТЭ.

— Кремка сакырат мо акым шолга?

— Пэл тэнгэ.

— Пэл тэнгэ?! Олаштэ 36 ур вэлэш...

— Пэл тэнгэ дэч шулдийн ушалаш ок лий. 36 ур дэнэ шкэ налайн улва. Кондынштэй нбрэн. 10 урим йэшшарэ. Адак тошто вуйлатышэ 100 тэнгэм йүйн пытарэн, адак 10 урим йэшшарэ. Тэвэ адак тидэ вуйлатыштэй

шына ўдьржим марлан шуа; адакат 100 тэнгэ күлэш лийэш. Кужеч муэш. Адакат сату акышкак 10 урим йэшшараш логалэш.

— Тугэжэ пэл тэнгээт утла погына 36 ур да 10 ур, адак 10 ур, адак 10 ур түгэжэ 66 ур погына.

— Утыхко лийэш гын, нимат огыл. Колья коч машкат кайя....

К. Э.

— „Йумын пүримё“.

Унчо школ капкаш тусо поп тыгай кагазым возэн сакэн: „Тыгай-тугай жапыштэ Чарла гыч аркэлэй толэш. Киндэ-шинчал дэн налаш лэкс“.

Марий коклаштэ йүжико ойлат: „Йумо ок пүрё гын, кокшат ок шоч“ маныт. Мый тидлан эртак ўшанэм ыльэ. Вара ик онгай паша лиин кайышат, ўшанымэм чылтак пыташ.

Колыштса, ойлэн пунэм.

Ик каны Йакманур рвээш ушэм „Кок поп“ пийэсэм шындаш түнгэлэн. Рэпэтиитсат лий-эдэн, йамдылат... Ик төксүр гына уло: благочинийлан поп вургэм укэ. Молыштлан шүкшү мэшак дэнэ ургэн йамдылэнт, а „благочиний“ шүкшү мэшакым чийаш кэлшэн огыл. Благочинийлан лач Йыван модшаш улмаш.

Йываным от ёрыктарэ. Ачаж дэч кум тэнтэе оксам налэшт, поп дээк кайа. Нопшо Йакманур прикотын.

— Пачышка, йумо да тайн лий, утарэ— поп сарапанэтэй спектакль модаш пу,— Йыван попым сёрбала.

Поп пондашым нийалда:

— Укэ-э-э! Тэндан ияа модышлан вургэмэм ом пу.

— Йумо гай лий—пу!

— Укэ-э-э! Тачэ-эрла аркэлэй толшаш... Аркэлэй ончылно мом вара чийэм? А?!

— Аркэлэй тачэ ок тол... Спектакль эртэмэй сарапанэтэй мый кондэн пуэм.

— Укэ-э-э! Ок кэлшэ. Лач тачак толын шүэш гын, мый мом штэм вара? А?! Ик йолаш дэн ончыкыжо лэктэн шогалам мо?

— Пачышка, тугэ ит ойлыши. Пу. Мый

акым түлэм вэт... Кум тэнтэ шинчадын ок шуралда.

— Аа-мм! Кум тэнтэ манат?.. Пуаш пуэм да, спектакль пытыймэй кондэнак пу...

— Ит лүд, кондэм...

— Тутэ гын йорьши лийжэ...

Поп сарапанжым кудашын Йыванлан пу.

— Шлашадымат пу...

— На, пуэм... Кондо!

— Кондэ-эм...

* * *

Спектакль түнгэлшаш. „Благочиний“ Йыван поп вургэмэм чийнат шога.

— Ууу... пэпак шокшо... Урэмшиш лэшаш...

Йыван школ порт гыч урэмшиш лэктэш. Тудым палаш ок лий—поп гайж лийн.

Урэм корныш лэктэн шогалэш. Ужэш: ала кэ имньэ дэнэ кудалэш. Тэрыштэ шинчышэ Йываным ужат, йамшыклан имньим шогалдыйши.

— Ви местный священик?— Йыван дэч иодэш.

— Да, а ты кто такой?

— Я—архиерей...

— Аа.. Тутэ гын, катись по горе Аратской, прямо....

— Аа, вот что!.. Я вас уволняю.

— Пжалыста! Тыйым мэ шкэндым шурэн луктына.

* * *

Аркэлэй поп дээк шурэн огыл, эртэн кайэн. Ноплан кагазым колдэн: „Тый, „проквост“ улат, поп гыч лэк“.

Лэктэн вэт... Йыван вэрчынак.

M. Шкэтан.

Кэч кэрэм онгышко кэржалт.

Чарла пазарыштэ тэр воктэн кок марий пеш му-тланат. Чурийшт вүр гай йоншкаргэн, лач шокшо монча гыч толшо гай улжт.

— Чыу! Илыш огыл...

— Илышым молан вурсэт...

— Вурсдэжат ок лий. Удрамаш оза лийн.

— Ватэт шёнчалтара мо?

— Могай ватэ? Мэйнан вуйлатышына ёдрамаш.

Чоныш витара.

— Мо вэрч?

— Чыла гычкат. Пеш осал ёдрамаш. Арака шонашат укэ. Арака шолдымым олашкэ милитсийлан узвэртара. Ватым парниа дэнэт пэрэш ок лий... Адак чыла ёдрамашым шэ вэкижэ савурэн.

— Тутэ гын, чынак осал.. Күзэ вара йонлын лийн улда? Вуйлатышылан шогалдаш пёриэнт укэ улмаш мо?

— Укэлан огыл. Мэ шкак тутэ штышна. Тидэ вуйлатышэ дэч ончыч мыйнэр пёриэнт шогалын, чылалтымат рэстөвийн наандайшыт.

— Мо вэрч?

— Э-э-э, калык коклаштэ паша шагал мо? Ия налог оксам ийн пытарэнат вэрэштэн, ия арака шолдымо вэрч, ия шёлбэх налмэ вэрч вэрэштйт. Вара тидланак тэний ёдрамашым шогалдышна. Бындэ паша сай кайа, манна. Ончина, осал вэлэ лийэ.

— Тугак чонышко витара гын, вэсэм шогалдаш ок лий мо?

— Точэн улна, ок лий. ёдрамаш шамыч лукташ огыт пу. Погыншаш годым чыла ёдрамаш погынэн мийэн. Чыланат мыйланна торэш шогат.

— Тугэ, тугэ, Тикын родо. Удрамаш пёриэнлан вуй лийн гын, паша цайтш...

— Пытэн вэлэ мо? Кэч арака йудэ коло. Таульэ клэбнийжым ужалат, тээв түгэ олашкэ толатат йүйт. Тидэжэ укэ гын, манмэтла кэч кэрэм онгышко кэржалт...

— Тээв адак ёдрамашым кнагалан тунькэт. Чыланат тунэм шут гын, вара шэклане! Арака йушэт мондэт..

Э.И.

Самогоным ушкал водар гыч лүштэн.

Тэмит Йэмэлья арака дэнэ милитсий кидаш вэрэштэн. Арака дэн гына огыл, аппаратшымат погэн наангайшт.

— Эк-ко-ко-ко! Йомаш вэрэштэш...—манийн ойгыра Йэмэлья.

— Молан ойгырэт?—ватыжэ пэлэшта,—вэс аппаратын штыкташ ок лий мо?

— Штэ, кеч мяньяр штэ, садак йошкар уланэт шижиш... Садак штрап дэч утлаш ок лий.

— Тугэ гын, шолдымжым кудалташ...

— Кудалташ?! Ушэт кайыш мо? Лу ий годым аракам шолдэнам да, кудалташ? Укъ. Май “спэциалист” улам. Кудалташ шот укэ.

Йэмэлья кодшо аракажым подылэш да, малымвэрш возэш.

— Эк мо... Шакш пытарыш... Шакшак мыйн кошарта. Кодшо канда агунышто шыкшым ужийштат, толын кучышт, ызыйт адак мончаш руулдышт. Чпу! Ала мом штыман...—ватыжлан ойла.

— Йэмэлья, ушкалым налат мо?—вэс иал палымэ марий йодэш.

— Мыйн ик ушкалём уло, сита; тудат шорым шагал пуа. „Пуста“ логар мланэм ок күл, —Йэмэлья, ваштэрэш пэлэшта.

— Мыйн ушкал вэс түрлө: шор олмэш аракам лүштикта.

— Чынак мо? күлэш-огыл!

— Чын. Лүштэн ончан-яа.

Шэм ушкал. Лүштэн ончаг: арака гай вишкэдэ лэм дэнгэжжэш йога. Йэмэлья подылэш.

У шот дэнэ туныкта.

Сосново иал (Торйал кантон, Сосново район) Кузнэтсов Игорь Игнати, комсомол, сүан шташ у шот дэнэ туийкта. ўарниа арныштэ лач сүан лий—пошкудо мариий вэс иал гыч ёдрым налат. Сүанышкэ Игнатиат кайыш. У шотшым нил ийл дэнэ күпшэн ончийктиш. Шкэжэ сөсна гай руштын.

Комсомолэслан тыгай шот кэлша вэт? Сүаныштэ нил ийл дэнэ күпшэн гын, Кантком ончийн шот тугак күпшаш жэ күлэш. К. Э.

Чпу! Адак Кузнэтсов.

„Йошкар кечэ“ биш коммюништо Сосново Рин вуйлатыши Кузнэтсовым бозымо ылээ. Кузнэтсов тудо комыр газэтийн шылдэн. Шкэтихакшил калыкан ынэжэ ончигто улмаш.

Кузнэтсов: Ну шырт! Мыйн возеншт. Мом шташ. Чу, казэтшым шылдэм. Тувам иктат огйт цалэ.

Йошкар Кечэ ик-кок мишташ онал, 2000 дэхэд лэхтийн мариий калык ноклаш шарла. Кузнэтсов шылдэн ыннат, чилам шылдэн кэртийн оныг. 2000-2000 дэнэ мариий тудо комыр газэтийн мариий тудо.

Лудшо. Чпу! Адак Кузнэтсов! Йа рик вуйлатыша, яа комсомолэс; эрэ Кузнэтсов!

Арлан: Изажэ „Йошкар кечэ“ газэтийн вэрэштэн гын, шольжко корак огыл вэт. Ик ачан улйт.

Кастэн: Ошо ынже лий, манийн, когыншымат хушалаш логалэш.

— У-у ф! чылг спирт гайэ,—манэш Йэмэлья шкэ тошым кечэла куанэн.

— Тиде ушкалым май тланэт окса доч посна кодэм. Вара түлэт,—мариий ойла.

Йэмэлья пэш куана, түкүжб гына укэ. Налеш.

— Шакш ок лий, тулдышак пэшак онгай. Альэ маркэ шыкш чыла пашам локтыль.. Йндэ шыкш дэч утлышым,—шонкала.

Ик канда Иэмэлья дээк арака налшэ пэш шукэн толыншт. Ик пүтилкам лүштэн пурта, вэсүм лүшта, кумышым. Нэл вэдра йокга паша пэш сай кайыш, варажэ.... Луатингэмшэ пүтилкам лүштэн пуршат, шэм ушкал, вуйжым шбрэн шгэн пусакш кайэн шогалья.

— Кийамат аппарат!.. Чпу! Ушкал улмаш... Шогал йа, ик пүтилкам лүштэн налам...

Ушкал үнэтэ айдэмла сийлаш түнгэлэш:

— Уржа олымэт дэн иш шукаак аракам лүштэн от кэрт,—мавэш.

— Күзэй! Мом ойлэт?!—Йэмэлья тойам налэш да, „арака ушкалым“ ырыаш түнгэлэш.

Ушкал сээрэн түкүж дэнэ Йэмэльям вита омса коч луктын шуа.. Йэмэлья ычкыра.

— Ой, йумашина, мо лийнат? Молан малым-вэр гыч төштэнат?—ватыжэ ынны лдаш тёча.

— Аах, эээ, арака ушкал!.. Пуштэш! Ик пүтилка..

— ыньял! Милитсионэр толын... Витла тэнгэ штрапын йодэш.

М. Ш.

Йүштö арака почэш.

— Йамай, молан ёдрым от нал?

— Молав?.... ёдрым налат да, ырыаш түнгэлэш гын, „карагул“ ычкыраш йүк укэ.

А-и

Н. Торйалыштэ.

— КИК-ыш служитлаш пурэм маныч вэт,—молан ёжч пуро? Пуртэн огыт ул мо?

Пуртэн да... майын огыл, поп ёдрым. Майын ачам поп огыл, крэсавык...

Г. Ор.

У кружок.

Газэтиштэ мэ түрлө кружок нэргэн лудына, а ик кружокын йоршоп альэ огына шинчэ. Торйал к-н, Сосновский р. Шимпүртэй иал гыч тэвэ мом возат:

Куту Шимпүртэй иалыгтэ карт дэн модмо кружокын почыншт. Тиде кружокын мүндйрэйлэдэйн шалдаш толыт. Булкат, аракат мяньяр күлэш уло. Каври Йэким шкэ киндэйжим шолыштын кружоклан полшаш тырша.

Шоналдэт да, бормалгэтат. Иал озанлык кружокыншто киндым күзэ утларак шочижтийшаш нэргэн туныккат, а карт дэн модмо кружокыншто киндэ шкак шочэш.

Шиштаршэ.

А-в.

ТАРГЫЛДЫШ.

(Илыш гүйч ойлымаш).

Сопром кугуза трупкам шупшын пытарыш, тамак ломыжым малымвэр түрэш „шот-шот“ пэрлтэн йастарыш. Вара шынгалык көргүш пурэн вово. „Ик-кок сагатым каналдышаш“, шоналта. Шын. Шынгалыкышта кийэт гыя, шына, пормо мүгримүм шотен пышташ лийэш мо?

Сопром кугузай лачак шым кана нэр йук дэн шүшкелтэн шуктыйш... көнёта:

„Кочай! Коча-а-ай! Коча-ай!“ манмэ йүк шокташ түнгалие.

Омо дэн шонго Сопром „тырт-түрт“, кынъел шинчэ; шынталыкым шри-вүри шупшкәда, ала кудо вәлми почаш, окат палэ.

„Пожар мо Ындэ!“, шоналта.

Порт-ончык тып-тоң Сопромын унйкаҗә, Микал, күржин күзыш. Шүла вәлә, чурый ошемйн. Кугузан вүй шынгалык тыйч вәлә ләктин шуун, йодәш:

— Мо лиин, мо; пожар мо?.. Мо дәч лүдүнат?

— Ой, кочай! Мәмнан виташтыйна таргылтышую... Пәш кара. Мый имйылан пуш пуренам Ыльят, вигак кольым... пәш магыра: аза сәмйнат, пигене сәмйнат шокта.

Микал иетыш лүшкә. Портончылно айдэм төрбис күш шарла.

— Таргылтыш манат? Кай, күләш-огыл! Сопром нәржым шупшыләшшат, унйкаҗә ўмбак утларак ончалаш, тудаң йодәш:

— Мо пәш... ўпша?

— Кочай, мый пәш лүдүнамат, йолаш пундаш изиш колдышым: пәш чондан шүчкүн тучо.

Вашкәрак вәс йолашым чийә.

Микал куржо. Сопром бортыйш нүрүшшат, сортам пәш чүкта. Микодай угодник ончайлан кумалаш түнгалиеш:

— Эй, кугу йумо, кугу пүйршү, кугу шочын авал мәмнан оралда коклаште осал шүлүш уло, манәш. Ончаш кайма годым кугу сүкчо, кугу аркантыя араләнәк иполтыйза!

Микалат вәс йолашым чийән толын шуо, тудо лыйтик-лоптыйк йэрслән колдыш.

Кочай дэн унйкай таргылтыш кычалаш тарванат. Сопром ўштö воктэн кәчышә калташкыжә шымлу-шым кана йүзрүмә шончал пидышым пышта. „Шапаш“дан чодрапи надимә кугу күзö дэн тәрьис-шаныкым наильт.

Витам почын колтат, имиңә савырнән, сәмалән ончайын, кочкаш йодын, шинчалалаш. „Чир-мар“ пәчә көргө гычла аза магримә йүк шокта. Шын лийн, пылышым шончалтэн, кочай дэн унйкай пә эш колыштыт. Мо тыгай? Мо сөраләт? Таргылтышак мо аза сәмйнла магыра.—Эй, йумыжат, бүршбжат, осаллан ида пушак, мавын, Сопром бүэрлүмә шончалым шыжыктыләш. Микал кочаж шәнкәлне чүчкән шолга.

Азала шорто мита-ўмбалныла шокта.

— Уна, унйкай, аза йукәт... күпшү шокта, Сопром пәләшта.

Сопром кугызай ик видәш шончалым, вәс кидәш шаныкым күчэн, тошкелтыйш дэн күза; почечүшкә күзүм руалтэн, Микал күзаш түлана.

Вита-ўмбак күзэн шуут. Аза йүк рашик шудо кокла гүйч шокта, бормалгәншт. Чон лүшкә.

— Микал! ала икташ молитвалан мөштәт? Сопром шын йодәш.

— Ом мөшто, тәний школыштат отыт туныкто.

— Да воскрес... крестный бок; рас...рас...точа...

точа... ала мом „точа, точа“-шырт! манын Сопрам шудалаш.—

Аза йүк вәлкә шудо лончым пургедаш түнгалийт. Умбал пусакштә вочкым вәрәштүг. Мәжәр дән ләвәдмә; көргө гүйчү аза шорто шокта.

Вочко йыр коштәдат, почын ончалаш вигак отыт тошт. Сопром сукалтән кумалаш, Микалат почечүшкә иумылта.

— Эй, ош сүкчо! Эй, куго йумо! Таргылтыш дәч, моло осал дәч саклә. Тида вочко гүйч осал шүләшым поктэн колдо; Осал, кийамат шинчанам савырән Ынжә кәрт.

Сопром күгүза вочко воктэн шончалашшат, кум кана шончал мәшак дэн йәрәсла шончалаш; вара шончалым вүй-вүй шавалта. Шанык нэр дән ләвәдәшым нөлтәлеш. Чытыйрән, лүшкән рожыш ончалаш... кәрак азак кийя; пәш изи аза. Вочко пундаштә, магырән, почагын, изи мүшкүндым ушмаш чыкән, кийлтәш.

— Микал ончал йан! Аза кийә вәг!

Ийлт брыгт. Сопром аза ўмбалнат шончал пидыш дән йәрәсүм шта укә, аза шинча гүйч ок йом. Кочаж дән унйкаҗән чон изиш лүшкә. Сопром азам пәл йол гүйч кучат, чара мөранг сәмйн вочко гүйч, нөлтә. Аза утларак шортош. Күчүлтәш, онча.. аза гын, аза. Орат! „Таргылтышым“ бортыйш наңкайат.

Азам йумо лукәш пыштат, кум сортам чүктән кинде сүкүрүм ўстәмбалаң пыштән-кочаж дән унйкаҗә пәш күмалыт; борт тич ладын шикш шарлән.

Сопромын шашкыжә түвүр-йолаш мүшкүн толеш. Пәш вашкәрак толын шуунәжә. Вуй йыржә шончымыжо „пирт“ төртпүләш: „ой, азамат шүжән, дыр ала күзә вочкыштыжо кийлтәш: ала икташ сәмйн пүтүрнәлтүн пыч лийнат, колән колтән.“

Шүмжө пәш күршаш түнгалиеш, шәнгәл корәмим пәш писын күзаш түча.

„Шә марийэт дәч посна азам штэт гын, эра вожылмаш; садлам азамат тойкалән ашнаш вәрәштәш. Эре түгә ончаш ок лий, бортыйш пурташак возеш. Аза винаматан мо? Укә вожыллаш ок йөрө; ик кана мыскылән эртарат, вара чарнат.“

Түгә шонкаласи күдәвәчүш толын пурас. Бургемим сакалашшат ок пиж, вигак виташкә пурас. Күшкө күза, нимо йүк ок шокто. „Мала, ужат,“ шоналта.

Вочкым почын ончалашшат, аза укә.

Мо тугай, күш кайын, пий пумал наңкайән оғыл гын? Вашкәрак лып-лоп волэн кайы; ала мом шташ-брин. Бортыйштө йүк шокта. Күрүш пурас. Чытэн кәртдә:

— Мыйын азам күштө? манын каралаш.

Вара ижә Сопром дән Микалын күмалмыштим пала. Аза „чорик“ каралаш. Сопром дәнә Микал марийдымәвате ўмбак бүрин ончалыт, вате нүнин ўмбак бүрин ончалаш. Чылаштынат шинчаш шот-киндә гайә лийт. Аважә азаж дәк күрүш миңа, кидыш руалда.

— Авай, тида азам мә кочай дән вита ўмбална мун улна, таргылдыш шонэн улна,—Микал обла.

Сопром кугызай шыда дән шончал пидышшамат полат ўмбак шүэн колта.

— Шырт! Лүдмашкыжә!.. товар дән руалына пәләшта.

Нэрдә.

Иш № 70

Кэ патыр?

Ик чылдырий мариylan, Сидыр лүманлан, лудмо портыштö вуйлатышэ ойла:

— Тый, Сидыр йолдаш, молан „Йошкар Кечэ“ газетым „Арлан дэн Кэстэн“ журнал дэн пырлья от нал? Йиршöш окмакат отыл, а газэтим от нал... „Йошкал Кечэ“ тыйин капышкэт илыш вийим пурта вэт...

— Мýланэм вий ок күл, мый шкэ патыр улам,—манэш Сидыр.

— Йёра, йёра... ужына: могайрак патыр улал...

Сидыр мёнгышкайж кайа. Лач вүд коч вончаш күлэш. Ий кылмэн, йаклака. Кайэн-кайэн..., барлонг“ йаклэштий камбозо.

— Ой-ой-ой-ой,—манэш Сидыр,—тыйай патыр йэнгым камбозыктэнат?! Ий патыр ужамат.

— Мый патыр улам,—манэш ий.

— Патыр улал гын, молан кечэ кэктэш шудэн йомат? А?

— Э... Мм... Кечэ патыр.

— Кечэ, патыр улал мо?

— Патырак улам.

— Патыр улал гын, молан пыл йумак пурэт да йомат?

— Ыы... мм... кхэ... Пыл патыр.

— Пыл, патыр улал мо?

— Эй, мый пэш патыр улам.

— Патыр улал гын, мardэж пуалэш да, молан шаланэн пытэт? А?

— Аа... мом?.. Нимат укэ...да... мardэж

патыр.

— Мардэж, патыр улал ом?

— Итат ойло; мый патыр дэч патыр улам.

— Патыр улал гын, молан кугу курыкым сүмйрал шуэн от кэрт? Каласан-я!

— „Вуу-ыжж!“ Кугу курык?! Тугэ... Курый патыр улмашын...

— Кугу курык, патыр улал аман?

— Эй, нолнэр! Мый мландэ ўмбалын эн түнгж улал. Патырак улам.

— Патыр улал гын, молан тыйий колыа шүткалэн пытарэн?

— Еэ?! Колыа манат?! Э-э...мм... азйрэн!. Йёра; колыа патыр лийжэ.

— Колыа, патыр улал мо?

— Мы-икси-, сик-сик... пиши патир улина...

— Патыр улына манат?! Патыр гын, молан Арлан тэндам кочкэш? А?! Каласан я.

— Сик-сик... Арлан патыр шол. Азйрэн Арлан! Мланна илап эрким огэни пу...

Сидыр ий ўмбач кэнъэлэшшат, шонэк кайа:

— „Шайтан Арлан, сэнгыш вэг“, Ваштарэшыжэ Кэстэн толэш.

— Сидыр! „Арлан дэн Кэстэн“ журнальм налат, альэ от нал?-Кэстэн йодэм.

— Эй, Кэстэн родо, налашак возэн. Тэндан дэч патыр нигээт укэ улмани...

М-Ш.

— Тулар, йумэт ялышжэ! Тэр шолым пидат мо?

— Төрьштö огыл, чөдра покшэлнэк руал налнамылья ..

— Тэр шолым пидат мо манам?

— Пидам гынжэ, шүлө олымим вэлэ огил, коч момат шупшыкташ лийөш.

Кипай.

Тиньлан: (Конгнур ялбаштэ Торйал кантон Түмнүү мучаш район) Пёкла лүман ўдир аважым кайра. Марлан кайа гын, марииймат кыраны түнгэлэш, маник Арланлан вийим шийат.

Пайдушлан: Макарон дэнэ пармишэль кочкиш оласа илышлан вэлэ йёра, манат. Марий ватын ойлымий мыйскылэт.

Макарон дэнэ пармишэль мариylan кочкашат ок йорё шонэт мо? Йалыса мари макарон дэнэ пармишэльм Пайдуш дэч ончычак кочкын улйт.

Йолдаш влакмылан (Озан Рабфак) Кэстэн ёрж Студэнт влак улйт, а тыйай күлтэймашим воззныт. Настачи мотор качым йбрата, тунамашат ок йарсэ гын, тэндан пашада могай уло? Настачи „тэндан пашада огыл,“ маныйис.

Үарньа годсо.

— Вара ўарньам сай йүнда мо?

— Ойлаш ок лий, пээл сай. Тыйат мийэн от ул, онгайым ужат йильэ.

— Могай онаймы?

— Мэмнан Рик возгалышэ, вуйлатышжым поч-кэн.

— Мо вэрч?

— Хлэбний дэнэ самогоным йүвйтат, чонышту дыранэн, затор лийн.

Н.

Йёрапыт.

— Уна, тидэ сатум клатыш намийэн йёрал. Ик пицьшым мыййн пачэрьш вамийэн йёрал.

— Ончмышгэ годым ок сите гын. вара мом штэна?

— Ок сите гын, кугалья ўмбак йёралына.

— Азырин Йогор! Цэш эртарэнис...

— Орадылана мо?

— Укэ, пирдиж газэтэш „мый“ „Арлан дэн Кэстэн“ налам, мыййн сэмийн йагдарым налам ўжам“, маныйн возэн. Мыййим ўжэш.

Мар. ж.

1-9

„ЙОШКАР КЭЧЫМ“

НАЛЗА!

Кэ 2 т. 80 урым талуклан чаманыдэ марла газэтэм налэш гын, сурт паштыжэ түнүктышы же лийэш. Адак модыш—лоторэйыштэ: пувадымэ машинам, плугым, күртцё тырмам, сүспан ўзгарым, мужир кэмым, брюкаш постом молымат модын налын кэтэш.

КРЭСАНЫК! —

— И т н э р э!

„АРЛАН дэн КЭСТЭНЫН“

онай мыскаражым кэн лудмыжо шүэш гын, тудо газэтэм налжэ. Журнал газэт дэч посна ок колдалт.

ПЭРВОЙ МАЙЛАН «ЙОШКАР КЭЧЫМ»

— 4000-ыш —

шуктэна гын, мээт моло калыкым поктэн шууна.